

4. Окландер Т.О. Модернізація маркетингової діяльності промислових підприємств : монографія / Т.О. Окландер. – Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (Донецьке відділення), 2013. – 292 с.
5. Окландер Т.О. Управління маркетинговими ризиками як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства. – В кн.: Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : монографія / Т.О. Окландер ; за заг. ред. О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант. – 2013. – 470 с.
6. Сайт Інформаційної агенції Zn.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zn.ua/ECONOMICS/mvf-uhudshil-prognoz-padeniya-vvp-ukrainy-v-2015-godu-do-11-190781_.html (Дата доступу 26.10.2015)
7. Сайт аналітичної компанії Politeka [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politeka.net/47518-doing-business-v-ukraine-cto-pomenyalos>. (Дата доступу 26.10.2015)
8. Сайт Головного управління статистики в Одеському регіоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.ukrstat.gov.ua>.

References

1. Pavlenko, A.F., Reshetnikova, I.L., Vochak, A.V. et al. (2008), *Marketynh* [Marketing], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, 600 p.
2. "The classification of entrepreneurial risks", available at: <http://aup.ru/books/m91/05.htm>. (access date October 26, 2015).
3. "The classification of entrepreneurial risks", available at: <http://risk24.ru/predriski.htm>. (access date October 26, 2015).
4. Oklander, T.A. (2013), *Modernizatsiia marketynhovoii diialnosti promyslovykh pidpriemstv* [Modernization of marketing activity of industrial enterprises], monograph, Vyd-vo «Noulidzh» (Donetske viddilennia), Donetsk, Ukraine, 292 p.
5. Oklander, T.A. (2013), *Upravlinna marketynhovymy ryzykamy yak instrument pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva* [Management of marketing risks as a tool to improve competitiveness of the enterprise], in the book *Konkurentospromozhnist pidpriemstva: otsinka rivnia ta napriamy pidvyshchennia* [Competitiveness of the enterprise: assessment of the level and directions of increase], monograph, Atlant, Odessa, Ukraine, 470 p.
6. Website of the Information Agency Zn.ua. available at: http://zn.ua/ECONOMICS/mvf-uhudshil-prognoz-padeniya-vvp-ukrainy-v-2015-godu-do-11-190781_.html (access date October 26, 2015).
7. Website of analytical company Politeka available at: <http://politeka.net/47518-doing-business-v-ukraine-cto-pomenyalos>. (access date October 26, 2015).
8. Website of the Main Department of Statistics in Odessa region, available at: <http://od.ukrstat.gov.ua>. (access date October 26, 2015).

Рецензент: д.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу
Одеської державної академії будівництва та архітектури М.П. Сахачкий

УДК 658.14.17

Фроленко Р.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет ім. І.Пулюя

АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД

Frolenko R.V.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., assistant professor
of the department of economics and finance
Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

THE ANALYTICAL COMPONENT OF WORKING CAPITAL MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE: CONCEPTUAL APPROACH

Постановка проблеми. Економічні перетворення, які здійснюються в Україні, потребують удосконалення управління оборотним капіталом підприємства. Фінансова діяльність підприємства тісно пов'язана з формуванням і використанням оборотного капіталу. Йому належить особливе місце у структурі капіталу підприємства і від якості управління залежить безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, ліквідність підприємства, його платоспроможність і рентабельність. Крім того, оборотний капітал бере безпосередню участь у створенні нової вартості, функціонує в процесі кругообігу всього капіталу. Оборотний капітал обертається швидше, ніж основний. Тому зі збільшенням частки оборотного капіталу в загальній сумі авансованого капіталу час обороту всього капіталу скорочується, а отже, уможливорюється зростання нової вартості, тобто

прибутку. Відтак, управління ним має актуальне значення для поліпшення чи стабілізації фінансового стану підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розробку питань теорії й методології управління оборотним капіталом вагомий внесок зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Бланк І.О., Білик М.Д., Бочаров В.В., Джеймс К. Ван Хорн, Ковальов В.В., Павлова В.М., Поддєрьогін А.М. та багато інших.

Як свідчать теоретичні та практичні дослідження, питаннями управління оборотними активами на підприємствах за мінливих ринкових умов господарювання приділялась недостатня увага, внаслідок чого ускладнюється дотримання основних методичних принципів аналітичної їх оцінки, спотворюється інформація про фінансовий стан підприємства, стан розрахунків, знижується ефективність прийняття управлінських рішень.

Питання управління оборотних активів на підприємствах мають дискусійний характер, про що свідчить наявність проблем, пов'язаних з невідповідністю понять їх економічному змісту; класифікація оборотних активів за сукупністю ознак потребує вдосконалення для посилення контрольних функцій керування ними; існує необхідність удосконалення методики аналізу для підвищення ефективності використання оборотних активів та їх складових.

Особливої актуальності набуває проблема подальшого вдосконалення методики управління оборотним капіталом, який є наймобільнішим складником ресурсів підприємства та від ступеня ефективності використання яких залежить стан суб'єкта господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення та узагальнення теоретико-методичних аспектів аналізу оборотного капіталу в контексті управління підприємством для забезпечення його ефективного функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поява категорії «оборотний капітал» як об'єкта управління є наслідком розвитку економічних відносин, створення і функціонування конкурентного середовища.

Оборотний капітал – самостійна економічна категорія, яка має свій економічний зміст, який необхідно визначити, тому що на сьогоднішній день існує багато суміжних з ним понять, таких як «оборотні активи», «оборотні кошти», «поточні активи», «оборотні фонди» тощо, навколо сутності яких серед вітчизняних економістів точиться тривала полеміка. Однак, незважаючи на різноманітність термінів, економічна суть цього поняття трактується у вітчизняній та зарубіжній літературі однаково.

Не зупиняючись на детальній характеристиці зазначених вище дефініцій, зауважимо, що низка авторів застосовує термін «оборотний капітал», характеризуючи обсяг оборотних активів [1]. Зокрема, економісти відзначають: «... наявність економічних ресурсів (засобів), які належать підприємству, ототожнюються з його сукупним капіталом на певний момент, при цьому економічні ресурси дорівнюють усьому капіталу» [2]. У зв'язку з цим ми застосовуємо термін «оборотний капітал» як частину капіталу підприємства у грошовій та матеріальній формі, що інвестована в оборотні активи і, відповідно, сумарний обсяг оборотного капіталу та оборотних активів співпадають незалежно від структури фінансових джерел їх формування. З викладеного випливає, що оборотний капітал – самостійна економічна категорія, яка має свій економічний зміст. Слід відмітити, що оборотний капітал – економічний ресурс, накопичений в результаті минулої господарської діяльності, тоді як оборотні активи формуються для авансування у майбутній процес господарської діяльності.

Правомірним слід вважати оборотний капітал як частину капіталу підприємства у грошовій та матеріальній формі, що інвестована в оборотні активи і, відповідно, сумарний обсяг оборотного капіталу та оборотних активів співпадають незалежно від структури фінансових джерел їх формування.

Основними елементами оборотних активів є запаси, поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти.

Відтак, оборотний капітал - це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговує господарський процес і повністю використовується впродовж одного операційного (виробничо-комерційного) циклу. У практиці бухгалтерського обліку до них відносять майнові цінності (активи) всіх видів зі строком використання менше від одного року або операційного циклу, якщо він перевищує рік [3].

На базі проаналізованого матеріалу [1-8] можна виділити такі підходи до тлумачення сутності оборотного капіталу:

- 1) оборотний капітал як грошові кошти, авансовані для формування оборотних виробничих фондів і фондів обігу;
- 2) оборотний капітал як мобільні активи, які використовуються і реалізуються підприємством впродовж року або операційного циклу;
- 3) оборотний капітал як авансована вартість.

Оборотний капітал безпосередньо бере участь у створенні нової вартості, функціонуючи в процесі кругообігу всього капіталу. Співвідношення основного й оборотного капіталу впливає на величину отриманого прибутку. Оборотний капітал обертається швидше, ніж основний. Тому зі збільшенням частки оборотного капіталу в загальній сумі авансованого капіталу час обороту всього капіталу скорочується, а отже, уможливорюється зростання нової вартості, тобто прибутку.

Оборотний капітал складається із різноманітних елементів, які, незважаючи на загальні основні ознаки, має певні особливості. При здійсненні ефективного аналізу оборотного капіталу в контексті управлінської діяльності, аналітик враховує суть цього поняття і низку його ознак. А саме: оборотний капітал підприємства формується і використовується з досить локальною метою — для обслуговування лише операційної діяльності; оборотний капітал формує активи, які належать до складу так званих мобільних активів підприємства (швидко можуть бути перетворені в гроші); значна (порівняно із необоротними активами) різноманітність видів, груп та конкретних найменувань оборотних активів значно ускладнює процес поточного управління ними та потребує забезпечення певної гнучкості; відповідно до практики бухгалтерського обліку до оборотних активів включають певні види засобів праці, які віднесені до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів; оборотний капітал нерозривно пов'язаний із формуванням оборотних активів підприємства та конкретними джерелами капіталу, що забезпечують це формування [4].

Ці особливості відіграють певну роль в організації оборотного капіталу. Це зумовлює необхідність групування окремих елементів оборотних активів, які охоплюють певні види майна підприємств, за конкретними економічними ознаками.

Науково обґрунтоване об'єднання окремих елементів оборотних активів у певну групу має велике значення як в управлінській діяльності, так і для аналізу фінансового стану підприємства, ведення обліку оборотних активів й ефективного їх використання. Нині в економічній науці оборотні активи розрізняють за багатьма класифікаційними ознаками. Це пояснюється наявністю в економічній теорії та господарській практиці більше ста визначень, пов'язаних з використанням активів, термінів, що характеризують окремі їх види.

В економічній літературі немає єдиного погляду з цього питання. Зокрема, науковці пропонують класифікувати оборотні активи за такими ознаками: за формами функціонування; за функціональною роллю у процесі виробництва; за принципом організації; за джерелами формування; за складом [3; 6].

За формами функціонування оборотні активи поділяються на матеріальні й фінансові. До оборотних матеріальних активів належать запаси сировини, матеріалів, готової продукції, які необхідні для нормального функціонування підприємства. Фінансові оборотні активи - засоби в розрахунках (поточна дебіторська заборгованість), які виникають в процесі господарської діяльності суб'єкта господарювання й та їх частина, яка необхідна для підтримання фінансово-господарської діяльності підприємства.

За іншою класифікаційною ознакою оборотні активи знаходяться в процесі виробництва і сфері обігу. Перші покликані обслуговувати сферу виробництва - тобто процес виготовлення продукції, де створюються життєві блага для всього суспільства. За рахунок оборотних виробничих активів створюються необхідні запаси сировини, матеріалів, палива, запасних частин тощо. Другі обслуговують сферу обігу, до них належить кошти, що вкладені в запаси готової продукції, кошти в розрахунках і грошові активи підприємств. Даний поділ дозволяє розглядати таку важливу проблему організації оборотних активів, як раціональне розміщення їх між сферами виробництва та обігу. Відомо, що перебування оборотних активів у сфері обігу не сприяє створенню нового продукту, тому надлишкове залучення їх в цю сферу – це негативне явище.

Оборотний капітал підприємства, беручи участь у процесі виробництва та реалізації продукції, здійснює безперервний кругообіг, при цьому кошти переходять зі сфери обігу до сфери виробництва і повертаються, набуваючи послідовно форми фондів обігу і оборотних виробничих фондів.

За принципом організації оборотні активи поділяються на нормовані і ненормовані. До нормованих належать ті оборотні активи, які вкладено в матеріальні цінності, постійно необхідні підприємству як безпосередньо для виробництва продукції, так і для створення резервних запасів, що забезпечують безперервність виробництва. До ненормованих належить та частина оборотних активів, що виникає в ході господарської діяльності і необхідна для її підтримання (дебіторська заборгованість, грошові кошти тощо). Відсутність норм не означає, що розміри цих елементів оборотних активів можуть змінюватися довільно й безмежно, і що вони не повинні контролюватися.

За джерелами формування активи поділяються на власні і позикові.

Якісну характеристику оборотних активів підприємства відбиває їх класифікація за ознаками ліквідності та фінансового ризику.

Ефективність використання оборотних активів позначається на фінансових результатах діяльності підприємства, що пов'язано з такою важливою об'єктивною їх характеристикою, як ліквідність. Останнім часом автори приділяють увагу цій характеристиці оборотних активів, визначаючи оборотні активи як такі, що можуть бути перетворені в готівку впродовж одного року або одного виробничого циклу. Так, В.В. Ковальов [7] зазначає, що оборотні активи відносяться до мобільних активів підприємства і є грошовими коштами, або можуть обернутися в них протягом року, або одного виробничого циклу. Оскільки такі характеристики операційних оборотних активів, як ліквідність, фактор ризику та часу застосовуються в практиці управління, пов'язані з функціонуванням окремих елементів оборотних активів і потребують, на наш погляд, конкретного відображення за допомогою аналізу, вважаємо, що на них слід звернути особливу увагу в процесі класифікації та формування оборотних активів.

Ліквідність оборотних активів є категорією, яка забезпечує поточну платоспроможність підприємства й оцінює потенційну можливість швидкого реінвестування оборотного капіталу в грошову форму при зміні кон'юнктури ринку. Оцінка ступеня ліквідності передбачає визначення міри фінансового ризику, що показує ймовірність чи розмір можливих фінансових втрат, зумовлених коливанням внутрішніх і зовнішніх умов здійснення фінансової діяльності підприємства. Ризик незбалансованої ліквідності (ризик неплатоспроможності) залежить від зниження ліквідності оборотних активів, що супроводжується розбалансованістю позитивних і негативних матеріальних і грошових потоків у часі.

За швидкістю обертання в грошові кошти оборотні активи поділяються на:

- швидколіквідні (грошові кошти в касі та на рахунках у банках, цінні папери підвищеного попиту та векселі надійних підприємств і фінансових установ);
- високої та середньої ліквідності (дебіторська заборгованість поточного характеру, запаси готової продукції на складі й товари покупні);
- малоліквідні (виробничі запаси ресурсів виробництва, залишки незавершеного виробництва, прострочені суми дебіторської заборгованості).

Визначення оборотних активів як середньоліквідних чи малоліквідних залежить від конкретної ситуації, що склалася в кожний даний звітний період діяльності підприємства і не є абсолютним. Тому для кожного підприємства на певному проміжку часу визначається конкретна класифікація оборотних активів у незавершеному виробництві, у виробничих запасах. Це пояснюється тим, що саме ця частина оборотних активів найбільш віддалена від моменту реалізації і найбільш вірогідно підлягає втраті у результаті зміни умов функціонування підприємства. Таким чином, ліквідність оборотних активів є головним фактором, що впливає на коливання рівня ризику їх використання. Узагальнені оцінки реалізованості тих чи інших видів оборотних активів за тривалий період часу дають змогу визначити характер та ймовірність ризику, що супроводжує використання оборотних активів.

За ступенем ризику вкладення капіталу оборотні активи поділяються на:

- оборотний капітал з мінімальним ризиком вкладення (грошові кошти, поточні фінансові інвестиції);
- оборотний капітал з малим ризиком вкладення (дебіторська заборгованість без сумнівної, виробничі запаси без неліквідів, залишки готової продукції і товарів, за винятком тих, що не користуються попитом);
- оборотний капітал з середнім ризиком вкладення (МШП, незавершене виробництво);
- оборотний капітал з високим ризиком вкладення (сумнівна дебіторська заборгованість, залежали виробничі запаси, готова продукція і товари, що не користуються попитом).

У практиці планування та аналізу оборотні активи групують залежно від ролі, яку вони виконують у виробництві – виробничі запаси; засоби у процесі виробництва, нереалізована продукція, кошти.

Отже, дослідивши оборотні активи з врахуванням досвіду економістів у сфері управління з врахуванням аналітичної діяльності, можна згрупувати їх за такими ознаками: за формами функціонування в операційному циклі – матеріальні оборотні активи та фінансові оборотні активи; залежно від функціонального призначення у процесі виробництва – оборотні активи у сфері виробництва та оборотні активи в сфері обігу; за принципом організації – нормовані, ненормовані; залежно від ступеня ліквідності – швидколіквідні, середньоліквідні, малоліквідні; залежно від ризику вкладених оборотних активів – оборотні активи з мінімальним ризиком вкладення, оборотні активи з середнім ризиком вкладення, оборотні активи з високим ризиком вкладення; за характером фінансових джерел – чисті оборотні активи, власні оборотні активи; за видами – запаси сировини, матеріалів напівфабрикатів, поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові активи.

Така класифікація дозволяє систематизувати оборотні активи з метою забезпечення ефективного й цілеспрямованого їх управління та використання.

Аналіз оборотних активів здійснюють за такими напрямками: аналіз складу та структури оборотних активів; оцінка оптимальності визначеної потреби підприємства в оборотних активах; аналіз джерел формування оборотних активів; оцінка маневрування оборотними активами; аналіз оборотності оборотних активів за звітний період; аналіз виробничих запасів і дебіторської заборгованості; аналіз грошових коштів на підприємстві; аналіз збереження та ефективного використання оборотних активів.

Щодо інформаційної бази для здійснення аналізу оборотного капіталу є фінансова звітність підприємства, дані аналітичного й синтетичного обліку та інша економічна інформація щодо виробничо-комерційно-господарської діяльності підприємства.

Особливості управління оборотним капіталом визначаються структурною належністю суб'єктів господарювання. Якщо у торговельних організаціях висока частка товарів, у промислових підприємств – сировини та матеріалів, то у фінансових корпораціях переважають грошові кошти і їх еквіваленти.

Стан оборотних коштів підприємства характеризується насамперед наявністю їх на певну дату. Відповідно до [8] наявність власних оборотних коштів підприємства визначається як різниця між

підсумком розділу I пасиву бухгалтерського балансу «Власний капітал» (рядок 1495) та підсумком розділу I активу балансу «Необоротні активи» (рядок 1095) (ф. № 1).

Недосконалість поданої інформації в балансі, де розміщені оборотні активи, найбільше виявляється при визначенні власних оборотних коштів, де надзвичайно важливо визначати їх правильно, оскільки наявність власного оборотного капіталу свідчить про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширити подальшу діяльність.

Для визначення власних оборотних коштів нині немає єдиного алгоритму навіть на рівні державних органів.

Аудиторською палатою України в Методичних рекомендаціях щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків) рекомендовано власні оборотні кошти (ВОК) розраховувати як різницю між оборотними активами та поточними зобов'язаннями (за рядками балансу 1195 і 1695). Так само визначається й чистий робочий капітал. Його можна використовувати як міру платоспроможності та фінансової стійкості, тобто він показує, що залишиться в обороті підприємства, якщо одночасно погасити поточні зобов'язання, або наскільки господарська діяльність підприємства забезпечена власними фінансовими ресурсами.

Визначення власних оборотних коштів за двома методичними підходами мають правову основу.

Існують ще інші методичні підходи, запропоновані науковцями-економістами, які описані в [3, с. 136-139] та застосування яких на практичному прикладі нами будуть розглянуті в наступних дослідженнях.

Ефективне використання оборотного капіталу підприємств характеризують три основні показники – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу, період обороту, рентабельність оборотного капіталу. Коефіцієнт оборотності визначається розподілом обсягу реалізації продукції в оптових цінах на середній залишок оборотних коштів на підприємстві. Він характеризує число обертів, що здійснюється оборотними коштами за певний період, або показує обсяг реалізованої продукції, що припадає на 1 грн оборотних коштів. Період обороту оборотних коштів визначає ту кількість днів, на яку припадає одне обертання. Показник рентабельності оборотних коштів визначається відношенням прибутку від реалізації до середньорічної вартості оборотних коштів.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, управління оборотним капіталом має забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності й ефективністю роботи. Це зводиться до вирішення двох важливих завдань, направлених на підвищення рівня рентабельності виробництва та платоспроможності підприємства: забезпечення оптимального обсягу і структури оборотного капіталу та підвищення рівня його оборотності.. Адже різні рівні поточних активів по-різному впливають на прибуток. Відтак необхідне розроблення економічно обґрунтованих величин оборотних коштів, потрібних для організації нормальної роботи підприємства. Мова йде про ефективну методику аналізу стану та використання оборотного капіталу в практичній діяльності, що сприяє виявленню внутрішніх резервів, скороченню тривалості виробничого циклу, швидкій реалізації готової продукції і буде предметом нашого подальшого дослідження.

Отже, аналіз оборотного капіталу на підприємстві дає змогу визначити недоліки в його управлінні, сконцентрувати увагу на стадії формування джерел фінансування оборотних коштів, удосконалити модель визначення оптимальних джерел фінансування оборотних коштів залежно від стратегічного напрямку розвитку підприємства і, як наслідок, – підвищити ефективність використання оборотних коштів підприємства.

Література

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента : учеб. пособие / И.Т. Балабанов. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 635 с.
2. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / І.О. Бланк. – К. : Ельга, 2008. – 724 с.
3. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / М.Д. Білик, О.В. Павловські, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
4. Жукевич С.М. Аналітичні основи управління оборотним капіталом підприємства / С.М. Жукевич // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матер. II міжнар. наук.-практ. конф., 29-30 лист. 2012 р.– Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – С. 202-204.
5. Жукевич С. Фінансовий аналіз в управлінській інформаційній системі: суть, значення, основні напрями здійснення / С. Жукевич, Н. Жук // Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки. – Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 4. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. – С. 127-134.
6. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2010. – 412 с.
7. Ковальов В.В. Облік, аналіз і фінансовий менеджмент : навчальний метод. посібник / В.В. Ковальов, Віт. В. Ковальов. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 688 с.
8. Методичні рекомендації щодо встановлення загрози виникнення, накопичення або непогашення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємств, які звертаються до органів Міндоходів для розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу), затверджено Міністерством доходів і зборів України в редакції від 05.06.2013 р. N 7017/7/99-99-11-02-03-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/4001-7017.html> (дата доступу 28.12.2015).

References

1. Balabanov, I.T. (2009), *Osnovy finansovogo menedzhmenta* [Fundamentals of Financial Management], tutorial, (2nd ed., rev.), Finansy i Statistika, Moscow, Russia, 635 p.
2. Blank, I.O., (2007), *Finansovyi menedzhment* [Financial management], tutorial, Elga, Kyiv, Ukraine, 724 p.
3. Bilyk, M.D., Pavlovski, O.V., Prytuliak, N.M. and Nevmerzhytska, N.Yu. (2005), *Finansovyi analiz* [Financial analysis], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 592 p.
4. Zhukevych, S.M. (2012), "The analytical foundations of working capital management of the enterprise", *Stan i perspektyvy rozvytku oblikovo-informatsiinoi systemy v Ukraini* [State and prospects of development of accounting and information systems in Ukraine], *Materialy II mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Proceedings of the II International scientific and practical conference], (Ternopil, 29-30 November 2012), TNEU, Ternopil, Ukraine, pp. 202-204.
5. Zhukevych, C. and Zhuk. H. (2014), "Financial analysis of management information system, the essence, values, main directions of implementation", *Oblik, ekonomika, menedzhment: naukovy notatky*, Issue 4, RVV Lutskoho NTU, Lutsk, Ukraine, pp. 127-134.
6. Mnych, E.V. and Barabash, N.S. (2010), *Finansovyi analiz* [Financial analysis], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 412 p.
7. Kovalev, V.V. and Kovalev, Vit.V. (2006), *Oblik, analiz i finansovyi menedzhment* [Accounting, Analysis and Financial Management], tutorial, Finansy i Statistika, Moscow, Russia, 688 p.
8. "Methodical recommendations for the establishment of threat of origin, the accumulation or delinquency of tax debt and conducting analysis of financial state of enterprises applying to the authorities for the Ministry of income for instalments (postponement) of financial liabilities (tax debt) was approved by the Ministry of income and fees in Ukraine in the wording from 05.06.2013 no. 7017/7/99-99-11-02-03-17", available at: <http://profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/4001-7017.html> (access date December 28, 2015).

Рецензент: д.е.н., професор, зав. кафедри
Тернопільського національного технічного університету ім. І.Пулія Б.М.Андрушків

УДК 631.16:336.22

Лега О.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку
Яловега Л.В.,
к.е.н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку
Полтавська державна аграрна академія

ДИНАМІКА НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Leha O.V.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., assistant professor
of the department of accounting
Yaloveha L.V.,
cand.sc.(econ.), senior lecturer of the department of accounting
Poltava State Agrarian Academy

DYNAMICS OF NORMATIVE SUPPORT FOR TAXATION OF AGRICULTURAL COMMODITY PRODUCERS

Постановка проблеми. В умовах економічних перетворень податкова політика щодо сільського господарства та механізми її реалізації набули особливого значення. Наразі система оподаткування сільськогосподарських виробників впливає на їх спеціалізацію, розміщення й обсяги аграрного виробництва та потребує відповідного відображення у податковому законодавстві.

Постійне редагування Податкового Кодексу України та реорганізація Податкової служби певним чином вплинули на фіскальну політику держави й підприємств аграрного сектору, зокрема, тому питання оподаткування сільськогосподарських підприємств набрали більш чіткого вираження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслені проблеми входять до кола наукових інтересів багатьох учених, зокрема: Л. Тулуша, В. Синчака, Н. Прокопенко, Н. Танклевської, В. Андрущенко, В. Федосова, В. Уркевича та інших. Віддаючи належне проведеним дослідженням, зауважимо, що недостатньо вивченими залишаються питання формування прямого режиму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, а особливо у частині його вдосконалення на